

УКРАЇНА
ВИЩА РАДА ПРАВОСУДДЯ
РІШЕННЯ
Київ

14 лютого 2023 року

№ 45/0/15-23

**Про надання консультативного висновку
щодо законопроекту № 8359**

Вища рада правосуддя розглянула проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення проведення судового засідання у разі неможливості його повного фіксування технічними засобами в умовах воєнного чи надзвичайного стану» від 13 січня 2023 року, реєстраційний № 8359, внесений на розгляд Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи народними депутатами України Масловим Д.В., Ватрасом В.А., Фрісом І.П., Дирдіним М.Є., Пузановим О.Г., Васюком О.О., Гуньком А.Г., Павлішем П.В., Стефанчуком М.О., Калауром І.Р. та Бабієм Р.В.

Відповідно до пункту 15 частини першої статті 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» Вища рада правосуддя надає обов'язкові до розгляду консультативні висновки щодо законопроектів з питань утворення, реорганізації чи ліквідації судів, судоустрою і статусу суддів.

За результатами розгляду вказаного законопроекту, керуючись статтею 131 Конституції України, статтями 3, 34 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», Вища рада правосуддя

вирішила:

1. Затвердити консультативний висновок щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення проведення судового засідання у разі неможливості його повного фіксування технічними засобами в умовах воєнного чи надзвичайного стану» від 13 січня 2023 року, реєстраційний № 8359, внесеного на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України Масловим Д.В., Ватрасом В.А., Фрісом І.П., Дирдіним М.Є., Пузановим О.Г., Васюком О.О., Гуньком А.Г., Павлішем П.В., Стефанчуком М.О., Калауром І.Р. та Бабієм Р.В.

2. Надіслати консультативний висновок до Верховної Ради України.

Голова Вищої ради правосуддя

Григорій УСИК

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Вищої ради правосуддя
14 лютого 2023 року № 45/0/15-23

КОНСУЛЬТАТИВНИЙ ВИСНОВОК
щодо законопроекту № 8359

1. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення проведення судового засідання у разі неможливості його повного фіксування технічними засобами в умовах воєнного чи надзвичайного стану» від 13 січня 2023 року, реєстраційний № 8359 (далі – законопроект № 8359), внесений на розгляд Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи народними депутатами України Масловим Д.В., Ватрасом В.А., Фрісом І.П., Дирдіним М.Є., Пузановим О.Г., Васюком О.О., Гуньком А.Г., Павлішем П.В., Стефанчуком М.О., Калауром І.Р., Бабієм Р.В.

Згідно з пояснювальною запискою законопроект № 8359 розроблено з метою забезпечення проведення судового засідання у разі неможливості його повного фіксування технічними засобами в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Законопроектом № 8359 запропоновано доповнити Господарський процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України та Кодекс адміністративного судочинства України положеннями про те, що в умовах воєнного чи надзвичайного стану в разі об'єктивної неможливості здійснення повного фіксування судового засідання технічними засобами хід судового засідання фіксується секретарем судового засідання письмово у протоколі судового засідання, в якому відображаються істотні моменти розгляду справи в тій послідовності, в якій вони мали місце в судовому засіданні.

Запропоновано також доповнити Закон України «Про доступ до судових рішень» положенням про те, що в умовах воєнного чи надзвичайного стану в разі об'єктивної неможливості внесення судового рішення до Єдиного державного реєстру судових рішень (далі також – Реєстр), як виняток, суд вносить до Реєстру всі судові рішення і окремі думки суддів невідкладно за першої можливості, але не пізніше п'яти робочих днів із дня усунення відповідних обставин.

2. Вища рада правосуддя відповідно до пункту 15 частини першої статті 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» надає обов'язкові до розгляду консультативні висновки щодо законопроектів з питань утворення, реорганізації чи ліквідації судів, судоустрою і статусу суддів.

Усі проекти законів, що стосуються статусу суддів, здійснення правосуддя, процесуальних законів, та, загалом, будь-які законопроекти,

що можуть мати вплив на судівництво, наприклад незалежність судової влади, або можуть обмежити гарантії доступу громадян (у тому числі самих суддів) до правосуддя, повинні розглядатися парламентом лише після отримання висновку судової ради. Ця консультативна функція повинна бути визнана усіма державами та підтверджена Радою Європи як рекомендація¹.

Під час опрацювання законопроекту № 8359 враховано позицію Ради суддів України, яка підтримує позицію, викладену в цьому законопроекті, оскільки запропоновані норми дадуть можливість вирішити ситуацію, яка склалася, та забезпечити право громадян на доступ до правосуддя.

3. Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64, затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України в Україні введено воєнний стан.

Відповідно до частини першої статті 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в період дії воєнного стану повноваження судів не можуть бути припинені.

Згідно зі статтею 12² цього Закону в умовах правового режиму воєнного стану суди, органи та установи системи правосуддя діють виключно на підставі, в межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією України та законами України. Повноваження судів, органів та установ системи правосуддя, передбачені Конституцією України, в умовах правового режиму воєнного стану не можуть бути обмежені.

Статтею 222 Господарського процесуального кодексу України, статтею 247 Цивільного процесуального кодексу України та статтею 229 Кодексу адміністративного судочинства України передбачено вимогу здійснювати повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу, а в окремих випадках – за допомогою відеозаписувального технічного засобу.

Вказані положення процесуального законодавства повністю узгоджуються зі статтею 129 Конституції України, яка визначає гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами однією із основних засад судочинства.

Статтею 55 Конституції України регламентовано, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Статтею 64 Конституції України встановлено, що в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції.

---

¹Висновок № 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо судової ради на службі суспільства, пункт 87.

Таким чином, право на судовий захист, передбачене статтею 55 Конституції України, не може бути обмежено навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. В Україні визнається і діє принцип верховенства права, реалізація якого неможлива без ефективного судового захисту прав, свобод та інтересів особи.

Судова форма захисту є найбільш ефективною та досконалою в механізмі захисту прав, свобод та інтересів особи, інтересів держави та суспільства. Ефективність захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів залежить від його своєчасності. Саме тому чинне законодавство як одне із завдань цивільного, адміністративного та господарського судочинства виокремлює своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ.

Механізми захисту прав, свобод та інтересів людини та громадянина, а також прав та інтересів юридичних осіб, насамперед у судовому порядку, повинні функціонувати належним чином та бути ефективними.

Принцип гласності судового процесу має бути дотриманий у будь-який можливий спосіб, оскільки є основною і необхідною умовою справедливого розгляду справи незалежним і безстороннім судом, а також забезпечує можливість для захисту прав і законних інтересів осіб, які беруть участь у судовому процесі.

Дотримання процесуальних норм і строків судом та учасниками судового процесу є гарантією здійснення ними своїх суб'єктивних процесуальних прав, а також умовою ефективного здійснення судочинства.

У зв'язку з ракетними атаками російської федерації на об'єкти енергетичної інфраструктури по всій території України застосовуються стабілізаційні та екстрені відключення споживачів електроенергії.

Державною судовою адміністрацією України вживаються заходи щодо віднесення судів до переліку об'єктів критичної інфраструктури відповідно до Порядку віднесення об'єктів до критичної інфраструктури, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 року № 1109 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 року № 1384).

Водночас віднесення судів до об'єктів критичної інфраструктури не може на сьогодні повною мірою вирішити питання безперервного електропостачання в судах, що впливатиме на хід та тривалість процесуальних дій.

Таким чином, в умовах воєнного чи надзвичайного стану надання секретарю судового засідання права здійснювати фіксацію судового засідання письмово у протоколі судового засідання сприятиме безперешкодному здійсненню судом правосуддя та дотриманню положень статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та буде єдиним можливим способом дотримання принципу безперервності здійснення правосуддя відповідно до вимог статті 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Визначена законопроектом № 8359 термінологія у статтях 222 Господарського процесуального кодексу України, 247 Цивільного процесуального кодексу України, 229 Кодексу адміністративного судочинства України потребує узгодження.

У законопроекті № 8359 йдеться про фіксування ходу судового засідання у протоколі судового засідання (частина друга статті 223 Господарського процесуального кодексу України, частина друга статті 248 Цивільного процесуального кодексу України, частина друга статті 230 Кодексу адміністративного судочинства України).

Водночас в абзаці третьому нової частини восьмої статті 222 Господарського процесуального кодексу України, абзаці третьому нової частини сьомої статті 247 Цивільного процесуального кодексу України, абзаці третьому нової частини п'ятої статті 229 Кодексу адміністративного судочинства України йдеться про складання журналу. Зазначена термінологія використовувалася до набрання чинності Законом України від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» – до 15 грудня 2017 року.

4. Статтею 129¹ Конституції України визначено, що судові рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку.

Постійне або періодичне відключення електропостачання може спричинити недотримання суддею вимог статті 3 Закону України «Про доступ до судових рішень» у зв'язку з неможливістю своєчасного внесення судових рішень до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Законопроектом № 8359 передбачено, зокрема, що в умовах воєнного чи надзвичайного стану в разі об'єктивної неможливості внесення судового рішення до Реєстру, як виняток, суд вносить до Реєстру всі судові рішення і окремі думки суддів невідкладно за першої можливості, але не пізніше п'яти робочих днів з дня усунення відповідних обставин.

Відповідно до статей 2 та 10 Закону України «Про доступ до судових рішень» судові рішення є відкритими та підлягають оприлюдненню в електронній формі не пізніше наступного дня після їх виготовлення і підписання, крім ухвал про арешт майна та тимчасовий доступ до речей та документів у кримінальних провадженнях, які підлягають оприлюдненню не раніше дня їх звернення до виконання.

Порушення правил ведення Реєстру, а також порушення права на доступ до судових рішень мають наслідком відповідальність згідно із законом.

Згідно із частиною першою статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності в порядку дисциплінарного провадження у разі несвоєчасного надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Запропоновані суб'єктом законодавчої ініціативи норми є актуальними і дадуть змогу забезпечити уникнення ризику притягнення судді до дисциплінарної відповідальності за несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень з незалежних від судді обставин.

Вважаємо, що запропоновані законопроектом № 8359 зміни необхідні для реалізації державою обов'язку щодо забезпечення кожного права на судовий захист в умовах воєнного або надзвичайного стану, нівелюватимуть ризики тривалого розгляду судових справ, зумовлені нестабільним електропостачанням судів, та забезпечать своєчасне вирішення судом спорів.

З огляду на викладене Вища рада правосуддя підтримує законопроект № 8359 з урахуванням запропонованих технічних правок.